

ÚJ VERSEK

ADÁNYI A. KÁROLY:

Plakát

A könny már felszikkadt,
Hosszú évek szele szivta el.
Ok se sirnak. Miért is?
A harchoz könny nem kell.
Felfalt falvak.
Véres városok.
Elnemült emberek,
— Hogyan feleljenek?
Ismét kemény falnak rohant az ellen.
Láttál már hátteret? Mit
Atmázol egy fekete szemmel?
Házak dölnék alkotó nyomába,
A vérszín divatos lett. És
Nem tűnt el a füstbe, a homályba,
Idez még ma is, iszonyú képet.
Igy vette örökül a Nyugat. Túl a
Tengeren. Rítmusra vágtyak,
Hát mindent sürített. De
Rosszul sikerült a premier.
A világ dühödt szavaitól megdobálva,
Szükölve szökött a szornyeteg haza.
Akkor még mi is fiatalabbak voltunk,
Es mindenki tudta, hol van Korea.
A háborúk kinnal járnak, s a vörös égen
Kéken hasított barázdát az eke;
Nézem a plakátot, — rajta egy nő,
Es karján halott gyermeke!
Nem vádol, felénk se néz. De mi tudjuk,
Mi érezzük, hogy hideget öl a kéz.
Segítsünk! Mi tudjuk, mi az. S ha
A szörny még nem tanult eleget?
Zúzzuk atomjaira, és legyenek a
Világ által vesztetek...
— Sisakok alá bújva, másznak felénk is
Parancsra. De legyen a parancs áll!
Es ezt előlről kapja. Hódító hévvel
Hoztak háborút. Amerre ment, megszűnt az út.
Nem fogja túrni a világ, hisz nem is túrheti,
Hogy egy-egy nemzet játssza játékait.
— Az iskola hol tanulta, hogy
Mi az otthon, mi a hazám,
Rég leeggett, jüstbeszállt.
Halott vagy, te is ki tanultad,
S fölétek írták, hogy: Vietnám!
Nem szabad. Nem jó, ha gyorsan feledünk?!Mi békeben élünk, de mi lesz,
Ha egyszer ne is újra temetünk?!A béke szent, és ki aratni kíván,
Nyugtalan játszó, bilincsbe törni
Ha másként nem: katonádsá lelkét.
Lökje ki egy szó. Segítsünk győzni!
Hiszen győzni kell. Ezt hallani
Ezrek szaván. Nem vesztet el
Egy nép, egy ország, és
Szabad lesz végre Vietnám.

VITÉZ ÉVA:

A vak

Sötét az ég, s fehér-ezüst
korong ott fent a hold,
a fekete földben hófehéren
pihen a múlt, a csont.
Sötét üveg, fehér keret...
s ott csödbe tér a lét,
hol tej-függöny fedi életék
világtalan szemét,
Bizonytalan tapint a bot,
koppan a járdaszél
nem ér veget e halk robot
mert vakosított a cél.

Bodor verejtékezve
ébredt fel, nem
sokkal éjfél után.
Pizsamája nyir-

kosan tapadt tes-téhez. Felkelt, előkötört egy cigarettát, rágyújtott és ki-állt a balkonra. Lent a ház előtti padon egy leány egy fiúval csókolózott. Az éjszaka kellemes volt. Hűvös és tiszta. Ez megnyugtatta. A tövigg szívott cigarettát le-hajította az utcára. Újra le-feküdt. Karját összefonta a feje alatt, és a mennyezetet bámulta, amíg a függönyön átszűrődő puha fények el nem altatták.

Zavaros történeteket ál-mozott. Látta Fenékpuztán-nál a napfélkeltét. Az izzó vörös korong elől ellibegtek a könnyű párák és az arany-hid éppen a lábánál érte el a partot. Ott találkoztott össze a hajnali emberrel is. A különös férfinak csak fél arca volt, de az kislíusán mosolygott. A kezében de-mizsont tartott és borral ki-nálta. Szótlanul iszogattak. Amikor az ember elment, akkor döbbent rá, hogy a Zóka Feri volt, aki még ötvenhároman egy Weap-onnal karambolozott és egy tóparti kis községben tem-tették el.

Később hosszan, erőszako-san csegették. Felkelt és kicsoszogott az előszobába. Kinyitotta az ajtót, de a lépc-sőházban nem látott senkit. Ösztönösen megnézte a le-vélsekrelyt is. Egy távirat-tal talált benne. Kibontotta az összehajtogatott papírla-pot és kibetűzte a különös szöveget. Deelben vaarlak a mooloon, aláírás: gi.

Reggel korán ébredt. Azonnal a távirat jutott az eszébe. Összeturkálta a zse-beit, de sehol nem találta a sürgőssémdulát.

Nem ismert senkit, akit Gi-nek hívtak és nem em-lékezett semmilyen mólóra. Mégis gyorsan felöltözött, telefonált a barátjának: sür-gős ügyben azonnal eluta-zik. Úgy érezte, sorsdöntő feladványt kell megoldania.

A fürdővonalat a végál-lomásig utazott. Töprengve ácsorgott a nyáron mindig túlszűfolt állomás előtt. Nem tudott mit kezdeni maga-val, noha minden ismerős volt a számára. Három évig élt a városban. Ismerte az utcákat, a nagy park ösvé-nyeit, a padokat, a Jacht-klub bronzszínű lányait, egy-egyével mindent.

Elgondolkozva indult a móló felé. Tizenegy óra volt. A par-ton gyerekek pecáztak. Minden izzott a napfényben és Bodornak káprázott a szem-e. A Hullám szálló előtt leült egy arnyas padra, és élvezte a céltalan nézelődést.

Kurucz Pál

Mikor jössz vissza, Gi?

Finom párák ültek a távoli hegyeken. Holnap ragyogó idő lesz — gondolta szóra-koztatan, azután behúnnya a szemét és a szigetstrand neszeit hallgatta.

Ostoba helyzetben érezte magát. Ideutazott egy álom-beli távirat miatt. Akár egy vénasszony, aki rohan a megálmódott számmal a lottózóba. Most aztán itt kuksolhat estig.

A motel felől akkor fu-tott ki a napfényre a lány. Fehér szoknyában és sárga blúzban volt. Gumipapucs a apró porpamacsokat csapko-dott a forró földön. Rövid szőke haja a szemébe ló-gott. Megállt a móló elején, a hajómenetrend előtt, ku-tatva körülnézett a téren, majd sietve ment végig a mólón.

Bodor a lány után indult. A pénztárbódé mögött ta-lált rá. Egy pillanatig za-vartan nezték egymást. Ket-ten voltak. Akár egy lakat-lan szigeten.

— Te vagy a Gi? — kér-dezte Bodor.
— Giz Hát mondjuk.
— Akkor szia! Engem hí-v-jál egyszerűen Bonak.
— Hát jó. Szia.
— Mit csinálsz itt?
— Hajóra várok.
— Vársz valakit, vagy utazol?

A lány idegesen meggrá-dította a vállát felelet helyett. Bodor a pad támlá-jára támaszkodva nézte. A szemét nem látta a foneso-roszított szemüveg mögött. Nézte hát a homlokára si-muló haját, és a halatékán finoman kirajzolódó ereket.

A fél egyes hajó valahol a gyenesi parthál hosszan dudált. Egy rosszkezdű hang kiszól a pénztárfülké-ből: „Tessék! Kinyitotunk!” Bodor két jegyet váltott Ba-dacsonyig. Szótlanul nyúj-totta az egyiket a lánynak.

— Meddig utazunk? — kérdezte a lány.
— A harmadik kikötőig.
— Még sohasem hajóztam a Balatonon. Kár, hogy nem mehetünk messzebb.

Bodor vállatvont. Előre-ment és helyet foglalt a hajó farában, közvetlenül a párkány mellett. A lány nem ült le. Élvezte a tó hűvös lélegzetét, ami időnként vé-gigfutott a fedélzeten. Szté-morzszolt egy száraz kiflit a sirályoknak, és nézte a ha-jó mögött kitáguló víztükör csillogó játékát.

Később mégis leült Bodor mellé.

— Fázom — mondta, és nem húzódott el, amikor az a vállára terítette a pulóve-rét.

— Mit csinálunk a har-madik kikötőben? — kérdez-te a lány, és fürkésző tekin-tettel próbált valamit leol-vasni a férfi arcáról.

— Felmegyünk a hegyre. Oda a fehér házhoz, amelyik ide látzódik. Bort iszunk trom-bitát veszünk egy sátornál, aztán trombitálva futunk vissza a partra.

— Jó lesz — mondta a lány, és közelebb húzódott Bodorhoz, aki éberen figye-lte minden apró moccanását. Szerette volna ezekből meg-ismerni a lányt, aki szoro-san mellette ült, és egy órá-já már hozzá tartozott.

A hegyen, a fehér fajú vendéglőben csak sárga cím-kés rízinget kaptak, pedig Bodor szeretett volna fehér címkés szürkebarátot inni. A lány nem ismerte a boro-kat. Ő csak figyelt, és igye-kezett hozzáértő szertartá-sossággal inni.

A második pohár bor után Bodor kényelmesen elter-peskedett a kerti széken, és tekintetével szinte rátapadt a lánynak, aki a fentről já-tékszernek tűnő kikötőből ki-szó hajókat nezegette.

Rendhagyóan szép — ál-lapította meg magában. — A homlokai tipikusnak olyan, amilyent okos, szigorú és fanyar, zöldszemű tanár-ökon figyelhet meg az ember. Csakhogy a meleg, barna, csillogó szemek minden szí-gorúságot letompítanak. A pisze orra kedvesen pisze. Erre az arcra nem is illene más orr. És más száj sem. Csak ilyen. Lágyvonalú, si-mogató.

A lány állá meghökken-tette. A puha vonalak mö-gött valamiféle belső ke-ménység húzódott meg, ami-ről akaratlanul is a híres profi boxbajnok jutott az eszébe. Az ilyen állú embe-rekkel képtelenség a ringben kiütni. Legfeljebb ronggyá verik őket, de mindig marad annyi akarát és energia tar-talékuk, hogy lábon marad-janak és előre törjenek. Ha nem is győznek, a közönség mindig őket tapsolja, mert megérzi bennük az átlagon felül elszántságot.

Más vonatkozásban, az ilyen emberek képtelenek félmegoldásoknál megál-la-

podni, és rendszerint el is jutnak a végcséljukhoz.

Újra teletöltötte a pohá-rakat. A lány rámosolygott. Kocintották. Aztán a lány a vállára tette a kezét. — Me-hetnének — mondta — mert elmegy az utolsó hajó is.

Elindultak a meredek, macskaköves úton. A lány levette a papucsát, felka-paszkodott az útmenti ala-csony kőkerítésre, kacagva futott végig a síma beton-párkányon. A kerítés végé-nél Bodor leemelte a falról, elővette a pulóverét és rá-adta a pulóvert nagy volt, de meleg. És lehetett rajta nevetni.

Ahol az út a házak közé kanyarodott, Bodor elővette az utolsó szál cigarettáját és rágyújtott.

— Adj egy szivást! — kérte a lány, és belekarolt. Lassan sétálva szivták a ke-serű nyés izú Kossuthot.

— Te rendes ember vagy — szólalt meg a lány.
— Rendes?
— Igen. Rendes. Én tu-dom.

— Mi vagy te? Lélekbü-vár?
— Nem vagyok az. Egy-szerűen a barátodnak tekin-tem magam.

A hajóállomáson a lány szorosán Bodor mellé állt, a vállára hajította a fejét és behunyt szemmel mosoly-gott, amikor a férfi megsi-mogatta az arcát.

Bodor szerette volna, ha valami okból csak reggel in-dult volna hajó a déli partra. Ha hirtelen vihar kere-kedett volna, vagy az ördög tudja mi. De a hajó pont-san érkezett és pontosan in-dult tovább.

A déli parton rossz kávét ittak egy kertvendéglőben. Bodor egymás után szivta a cigarettákat, a lány pedig láthatatlan köröket rajzolt újjával a pecsétes abroszra.

— Nemsokára indul a vo-natom — mondta halkán a lány, de nem nézett fel a láthatatlan vonalakra. — Elmegyek és azt sem tudom, ki vagy, és hová utazol?

— Es te ki vagy?
— Te mondtad, hogy én vagyok a Gi. Ez nem elég? Bodor hűmmögött.

— Te szomorú vagy Bo.
A lány most a férfi keze-fejen kezdett láthatatlan kő-öröket rajzolni.

— Te sem vagy túlságosan jókedvű...
— Majd legközelebb me-gint eljövök ide, és akkor jókedvűek leszünk. Jó?

Amikor kiértek az állo-másra, már égtek a vága-nyok felett a higanyszélpá-pak. Várták a vonatot. Az állomás sarkánál a lány le-vetette Bodor pulóverét és visszagyömösözte a sport-zsakba. Bodor magához öle-lte a lányt, az hozzásimult, a lokái álltak így. Csókolták egymást. Úgy ahogyan csak az egymásratalalók, vagy az örökre búcsúzó csókolnak.

Amikor a vonat meger-kezett, a lány felszállt a leg-közelebbi kocsi első lépcső-jére. Bodor fogta a kezét, így ment a lassan induló szerelvény mellett.
— Ne legy szomorú! Majd írok — mondta a lány és megszorította a kezét.

A vonat fokozatosan fel-gyorsított. Bodor futott mel-lette. Agyába villant, hogy a lány nem tudja sem a ne-vét, sem a címét. Megpróbálta túldordítani a váltókon atutató kerekcsatogását. Látta, hogy a lány kihajolt a kocsi ajtaján, kiabál vala-mit. De csak a szája mozgá-sát láthatta. A hangja szét-szóródott a hátracsapódó gözben és elveszett a vonat zajában.

Amikor a vonat befordult a kanyarba, egy pillanat alatt eltűnt a lány, eltűnt a vonat, a zajokat is elnyelte az éjszaka.
Megindult visszafelé a sí-nek mentén. Most vette csak észre, hogy egy poros osvényen lépeget. Leült a öltés oldalába, elővette a pulóverét, Megpróbálta me-gtalálni benne a lány testé-nek az illatát, de csak a gya-píú közömbös szagát érezte.

— Visszament a kertvendé-glőbe. Két konyakot rendelt. Egymás után felhajította mind a kettőt. Élvezte a testében szétáradó zsibba-ást. És elkezdte hinni, hogy Gi nem ment el örökre. Visszajön még. Egesz bizto-san visszajön...

életben pedig Bartos Gyulát, az embert, és nem valamelyik szerep továbbéjlet.

— Nem tagadom, kedvelem a komédiásokat — mondta egyszer egy budai szépasszony szalonjában — jól érzem magamat közöttük. Mindig jó mulatság számomra, ha ki tudom ta-lálni, hogy a drámai hősnő a való élet leg-intimebb perceiben melyik szerepét jászza to-vább, vagy hogy a hős kit alakít, amikor a Halászbadány siring tartó szerelmet esküszik egy bíborpírosra gyulladt parányi fülkagylóba. Kül-önben többé-kevésbé valamennyien komédia-sok vagyunk, mindenki szerepet játszik, aki él, akár jól játssza, akár rosszul, és a világ nem-csak hangulat, amint régi, kedvenc költők, Revczky Gyula panaszkolta, hanem díszlet, szin-pad, kulíssa is.

Az bizonyos, hogy Bartos Gyulát valahogy más szemmel nézte és látta, mint a többieket. Senkivel olyan elmélyülten nem tudott például a kisparszotok meg a szellérek dolgaról, sor-sáról elbeszélgetni, mint vele. Megegett az is, hogy Bimbi terelte figyelmét valami új vagy régi könyvre, regényre, versre, amelyben a magyar paraszti sorsa sir.

A háború után, amint arra alkalom nyílt, Prospero menekült Budapestről, abból a város-ból, amellyel úgy összeforrt, hogy életét másutt elképzelni sem tudta. Most mégis menekülnie kellett, mert oszlásnak indult halottnak hitte. Azt gondolta, hogy soha vagy legalábbis na-gyon sokáig nem támadhat föl romjából. Sze-gedre esett a választása, az épen maradt vá-rozra, ahol már korábban megindult az élet, és ahol egyszer, ifjú korában nagyon szerelmes volt. Lehet, hogy ennek a régi szerelemnek az emléke vonzotta vissza a Tisza partjára, bár jól tudta, hogy az emlékek szépségének egy-etlen tartósító szere a távolság. A szegedi koc-smákban már ismét főztek akkor a zamatos hal-paprikást, itt a nő a férfinadrág helyett kez-dték visszaszokni a szoknyába, és kaput nyitott a színház is. Hónapokig éldegett ezek között a békeüz dolgok között Prospero, összebarátko-zott a szegedi színészekkel, akik szívesen fo-gadták maguk közé, hiszen nevét és hírét elég jól ismerték. Néha okos tanácsokat adott a szegedi színházdirektornak, aki muzsikás em-ber lévén a próza területén örömmel vette a

műsortanácsokat. Ekként némi hivatala kelet-kezett a Tisza-parti városban.

Már 1946-ra fordult a kalendárium, ami-ekor egy csöndes délután fölbukkant a szege-di utcákon Bartos Gyula alakja. Különösebben senkinek sem tűnt föl, mert hisz Szeged szü-lötté levén elég gyakori vendég volt pátriájá-ban. Prospero — az akkori divat szabályai szerint — boldogan csókolódzott össze vele a korzó platóján alatt.

— Hazajöttem... végleg — mondta csönde-sen Bimbi.

Némán ballagatak egy darabig, majd a sar-kon megálltak. Bartos Gyula elgondolkozva lökdösött göröcs botjával egy lezuhalt plató-nlevelet az aszfalton.

— Elég volt... Vége... — motyogta. — Le-járt az időm. Óreg vagyok, már nem kellek... Igazuk is van. Hiszen az idén negyven éve, hogy elszegedtem, 1906-ban, a Nemzetihez. Ta-lán jubilálhatnának is, ha akarnának. Volta-képpen jubilálnak, csak kicsit furcsán. Eppen az évfordulóra tűzték ki a Lear királyt. Olyan izgatottan készültem rá, mint amikor először kaptam meg ezt a szerepet. Aztán megtudtam, hogy más lesz Lear, nem én. Megértettem a jelbeszédet. Haza jöttem... nincs tovább...

Prospero este elpletykálta a dolgot a szin-igazgatónak.

— Músortan tűzöm Lear! — szólott a direktor etelénen —, Szegednek utóvégre joga van hoz-zá, hogy méltóképpen jubilálja Bartos Gyulát.

A színházban hamarosan megkezdődtek a próbák. A színészeket ünnepi áhitat kerítette hatalmába. A legnagyobb magyar Learnek lesznek a partnerei a legünnepibb alkalomból.

Bartos Gyula pedig abban a pillanatban, amikor fölkerült a direktor vendéjátékra, lel-kének és testének minden atomjában már Lear királlyá változott. A bemutatott előtti nap dél-utánján Prosperóval üldögélt a klub sarkában. Hosszú órákon át beszélt Shakespeare világá-nak erről a talán legtragikusabb és legfénsé-gesebb alakjáról. Vitába szállt Tolsztojjal, aki nem tartotta igazi művészne Shakespeare, és fércmunkának minősítette Lear királyt.

— Shakespeare legtekéletesebb remekműve Lear — vallotta Prosperónak, aki erre kicsit mosolygott magában, mert azt hitte, hogy az

őreg komédiásból most a hiúság beszél Lear

érezvén legparádésabb szerepének.

— Talán az egyetlen hibátlan alkotása — tette hozzá a színész.

Aztán elgondolkozott. Később újból megszó-lalt.

— Igen, hibátlan remekmű. Eppen ezért dö-b-bentem meg valamikor, nagyon régen, amikor fölfedeztem benne egy nagy hibát. Lear egyet-len hűséges embere Kent, aki akkor is vissza-szökök és áruhában mellette marad, amikor király a elúzi magától, de nem kap elégtételt. A haldokló Lear felismeri, és még sem tesz jóvá semmit. Ilyen hibát Shakespeare nem kö-vethetett el. Az a gyanúm, hogy az elmúlt év-századok során valahogy kiveszett a szöveg-könyvek ebből a részéből egy rendezői ins-tukció, de ezt a hiányt soha egyetlen rendező, egyetlen színész sem érezte meg.

A haldokló Lear ült most a sarokasztálnál, amint mondta, játszottá, élte a dráma utolsó jelenetét.

— ...Ki vagy te, szemem nem legjobb... megmondom legitt... Mily tompák e szemek!... Nem Kent vagy-e te?

Tehát fölismeri az áruhás Kentet, és aztán — nem történik semmi. Kent nem kap elégté-telt sem Leartól, sem Shakespeare-től.

— Évtizedeken át töprengtem ezen, és ma itt, Szegedben, fogamzott meg bennem az elhatáro-zás, hogy én adok elégtételt neki.

Prospero másnap este a színház zsűfolt né-zőterén ült. Es tanúja volt annak, hogy kap elégtételt Kent a haldokló Leartól.

— ...Nem Kent vagy-e te? — fogta meg a haldokló király hűséges embere kezét, majd reszketve az arcához szorította.

Prosperon kívül a zsűfolt nézőterén senkinek sem tűnt fel ez a finom mozdulat, annyira ter-mészetes volt, annyira megfelelt a jelenet meg-arázó hangulatának.

De nem csak Kent kapott elégtételt azon az estén, hanem Bartos Gyula is. Kentnek Lear király, Learnek pedig öfelsége a közönség adott tomoból lelkesedésével elégtételt.

— Láttad? — kérdezte az előadás után Bar-tos Gyula a klubban.

— Láttam — simogatta meg a művész kék-eres, öreg kezefejét megindultan Prospero.